

GEOGRAFIE FRANKOFONNÍCH ZEMÍ – ÚVOD

DEFINICE POJMU

- obtížně vymežitelné, sporné, které státy do pojmu zahrnout
- za frankofonní zemi však lze považovat takovou, kde francouzština slouží jako dorozumívací prostředek a jejíž kultura je zásadně ovlivněna kulturou z „francouzského prostředí“
- současně však na danou zemi mohou působit jiné vlivy, může se z prostředí vymaňovat nebo se k němu zpětně přiklánět (např. politika bývalých francouzských kolonií)
- za FZ je možné chápat území (včetně francouzských kolonií), kde je francouzština:
  - jediný úřední jazyk (např. Francie, Monako, Konžská republika)
  - jedním z více úředních jazyků (Švýcarsko, Kanada, Belgie, Čad)
  - funkčním kulturním jazykem (publikuje se v něm, šíří se v něm kultura, často bývalé kolonie, např. Maroko)
  - tato hlediska se mohou prolínat
- existuje skupina zemí sdružených v **Organisation internationale de la francophonie** (OIF, Mezinárodní organizace frankofonie)
  - sdružuje 54 států označujících se podle některé z předchozích definic jako frankofonní
  - současně je v ní zapojeno asi 26 pozorovatelských států (včetně ČR a Slovenska), které nají alespoň velmi malou část obyvatelstva frankofonního původu
  - 4 státy mají statut přidružených zemí (např. Ghana)
  - jejím cílem je rozvíjet a utužovat vzájemnou spolupráci, rozvíjet frankofonní kulturu a pomáhat v humanitární oblasti
  - jedním z nástrojů, které využívá je např. TV 5 monde (TV skupina vysílající v FJ)

GEOGRAFIE FRANKOFONNÍCH ZEMÍ - VÝVOJ FRANCOUZSKÉ KOLONIZACE

DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- **kolonizace**
  - ✓ osídlování dosud neosídlených, neobydlených či kmenovou populací osídlených území a jejich připojení (formální nebo neformální) k vlastnímu území => **vznik kolonií**
  - ✓ **vnější kolonizace** (mimo vlastní území) je typická pro státy s velmocenským postavením
    - **starověk** – Řecko, Řím
    - **novověk** – Francie, Velká Británie, Španělsko, Portugalsko, Nizozemí, Belgie, Německo atd.
- **motivy kolonizace**
  - ✓ rozšíření vlastního území (strategické důvody)
  - ✓ zisk levné pracovní síly (domorodé obyvatelstvo)
  - ✓ zisk surovin (nerostných i zemědělských plodin)
- **kolonie**
  - ✓ území závislá na „mateřské“ zemi, náležící k ní (bez vlastní zcela samostatné vlády)
  - ✓ vykazují určitou míru autonomie (dle legislativy „mateřské země“)
  - ✓ jejich postavení je různé, nemají vždy stejný statut
- **rozdělení francouzských „kolonií“**
  - ✓ **zámořské departementy**
    - integrální součást Francie – neliší se od metropolitních departementů (Guadeloupe, Martinique, Réunion, Mayotte, Francouzská Guyana)
  - ✓ **zámořské společenství**
    - autonomní, zvláštní statut vůči EU (např. Francouzská Polynésie)
  - ✓ **společenství „sui generis“** (svého druhu)
    - pouze Nová Kaledonie, větší autonomie než ZS
  - ✓ **zámořské teritorium**
    - pouze antarktická území Francie
  - ✓ **soukromé vlastnictví státu**
    - spravuje přímo prezident Francie, Clippertonův ostrov (Tichý oceán)

FRANCOUZSKÁ STŘEDOVĚKÁ KOLONIZACE

- Francie byla **jednou z největších středověkých mocností**, bojovala o svou pozici v rámci Evropy (Anglie, Svatá říše římská atd.)
- „kolonizace“ je vedlejším produktem politického dění

- Francie v průběhu křížových výprav na čas obsazuje např. Nilskou deltu nebo Kypr, tyto zisky však nelze považovat za kolonie v námi definovaném slova smyslu

FRANCOUZSKÁ NOVOVĚKÁ KOLONIZACE

- vstupuje do kolonizace později než raně novověké velmoci Španělsko a Portugalsko
- přesto se však v průběhu dalších století stává spolu s Velkou Británií největší kolonizující velmocí
- francouzskou kolonizaci lze rozdělit do dvou etap
  - **1. etapa** – od 16. století po konec Napoleonských válek (1815)
  - **2. etapa** – od Napoleonských válek po 1. světovou válku (1914)

FRANCOUZSKÁ NOVOVĚKÁ KOLONIZACE – 1. ETAPA

- první úspěšné expanze směřovaly v 16. a 17. století do **Severní Ameriky**
  - ✓ zisk území nazvaného jako **Nová Francie** (mj. Québec)
  - ✓ nakonec však na většině tohoto území musela ustoupit Velké Británii, soupeři však i s ostatními evropskými velmocemi (Španělsko)
- další francouzské expanze v této době směřovaly
  - ✓ do Západní Afriky – např. dnešní Senegal
  - ✓ Indického oceánu (Réunion, Mauritius, Seychely)
  - ✓ na poloostrov Přední Indie (tzv. Francouzská Indie)
- velkou většinu tohoto panství však Francie ztratila v průběhu 18. století díky vnitřním konfliktům (VFR), prohraným válkám s konkurenty (Sedmiletá válka, 1756 - 1763) a nakonec Napoleonským válkám (konec roku 1815) => **postupný rozpad koloniální říše**

FRANCOUZSKÁ NOVOVĚKÁ KOLONIZACE – 2. ETAPA

- intenzivněji se rozběhla po nástupu Napoleona III. na císařský trůn (1852) a i přes další složitý vnitřní vývoj trvala až do první světové války
- nejsilnějším soupeřem je opět Velká Británie
- šlo především o expanzi
  - ✓ do Afriky – např. tzv. Francouzská severozápadní Afrika
  - ✓ na poloostrov Zadní Indie a jeho okolí (Francouzská Indočína)
  - ✓ Tichomoří – např. Nová Kaledonie

DEKOLONIZACE FRANCOUZSKÉHO IMPÉRIA

- území se začalo rozpadat v průběhu druhé světové války (např. japonská okupace Indočíny)
- po válce pak došlo k rozpadu celé světové koloniální soustavy, mnoho zemí postupně vyhlášovalo nezávislost (např. v Africe)
- přestože je tedy celá řada bývalých francouzských kolonií formálně zcela nezávislými státy, jejich vztah vůči Francii zůstává velice těsný (hospodářské vztahy, politický vliv, přistěhovalecké vlny apod.)

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE

DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- **závislá území**
  - ✓ území, která nejsou samostatnými státy
- **stát** – 3 znaky
  - ✓ **území**
  - ✓ **obyvatelstvo**
  - ✓ **vláda** – musí být nezávislá na vládě jiných států, musí být schopná plně aplikovat státní moc a musí být schopná vynutit dodržování práva na svém území
- **závislá území** podléhají (do určité míry) vládě jiného (jiných) států, které mají na tomto závislém území určité pravomoci
- tato území obvykle patří k určité **mateřské zemi** (výjimečně mateřským zemím)
- mateřská země pak ve svém právním řádu vztah k takovému území přesně vymezuje (např. je jeho plnohodnotnou součástí, je jeho kolonií apod.) – viz rozdělení francouzských kolonií
- na světě existuje přibližně 50 závislých územních celků (přesné číslo je sporné)

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE – PŘEHLED

- skupina přibližně 13 územních celků
- **Evropa**
  - ✓ Monako – sporné (považována za nezávislý stát)

- ✓ Andorra – sporné (považována za nezávislý stát)
- **Indický oceán**
  - ✓ Réunion
  - ✓ Mayotte
- **Antarktická a jižní území**
  - ✓ tzv. Francouzská jižní a Antarktická území (skupina ostrovů a zaledněné území v Antarktidě)
- **Karibik**
  - ✓ Guadeloupe
  - ✓ Martinique
  - ✓ Sv. Bartolomě
  - ✓ Sv. Martin
- **Jižní Amerika**
  - ✓ Francouzská Guyana
- **Tichý oceán**
  - ✓ Wallis a Futuna
  - ✓ Francouzská Polynésie
  - ✓ Nová Kaledonie
  - ✓ Clippertonův ostrov
- **Atlantský oceán**
  - Saint-Pierre a Miquelon

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE – EVROPA

Monako

- **rozloha** 1,98 km² (druhý nejmenší stát světa), asi 37 tis. **obyvatel** (k roku 2013)
- **knížectví** – kníže Albert II. (jako princ aktivní účastník pěti ZOH a dvou rallye Paříž - Dakar)
- **hlavní město** Monako - Ville (23 tis. obyvatel)
- **členství v mezinárodních organizacích:** OSN, OBSE
- **VŠEOBECNĚ UZNÁVÁNO ZA ZCELA NEZÁVISLÝ STÁT!!!**
- **jediným úředním jazykem je francouzština**, mluví se zde však i italsky nebo zvláštní monackým dialektem
- **závislost státu na Francii**
  - dána historickým vývojem
  - v čele šestičlenné Rady vlády stojí státní ministr (premiér), který je buď přímo Francouz nebo je jmenován se souhlasem francouzské vlády
  - většinou bývalo označováno jako území „pod francouzskou ochranou“ => **řada dohod o podobě této ochrany**
  - podle poslední smlouvy z roku 2002
    - se Francie zavazuje, že se bude starat o obranu nezávislosti a suverenity knížectví
    - se Monako zavazuje, že se bude ve svých záležitostech rozhodovat s ohledem na francouzské politické, hospodářské, bezpečnostní a obranné zájmy
    - dohoda následně vymezuje těsnou spolupráci či dokonce integritu i v dalších oblastech (např. školství)
- **závislost státu na Francii**
  - dána historickým vývojem
  - v čele šestičlenné Rady vlády stojí státní ministr (premiér), který je buď přímo Francouz nebo je jmenován se souhlasem francouzské vlády
  - většinou bývalo označováno jako území „pod francouzskou ochranou“ => **řada dohod o podobě této ochrany**
  - podle poslední smlouvy z roku 2002
    - se Francie zavazuje, že se bude starat o obranu nezávislosti a suverenity knížectví
    - se Monako zavazuje, že se bude ve svých záležitostech rozhodovat s ohledem na francouzské politické, hospodářské, bezpečnostní a obranné zájmy
    - dohoda následně vymezuje těsnou spolupráci či dokonce integritu i v dalších oblastech (např. školství)
  - z výše uvedených fakt vyplývá, že **Francie vykonává obrannou politiku za Monako a to naopak svou zahraniční politiku zcela přizpůsobuje Francii**
  - i přes výše uvedený fakt, Monako alespoň formálně svou zahraniční politiku vykonává
    - má vlastního ministra zahraničí

- navazuje diplomatické styky s jinými státy – např. *Společného prohlášení o navázání diplomatických styků mezi ČR a Monakem* (podpis Paříž 2008)
- mezi oběma státy existuje měnová unie (dnes EURO)
- **FG charakteristika**
  - městský stát na pobřeží Středozemního moře obklopený Francií
  - má čtyři části:
    - **Monako - Ville** – původní opevněné město
    - **Monte Carlo** – hotely, vily, kasino
    - **La Condamine** – obchodní čtvrť
    - **Fontvielle** – průmyslová čtvrť
  - přímořské subtropické klima s horkým létem a mírnou zimou
- **SE charakteristika**
  - nejvíce obyvatel tvoří **Francouzi** (47%), **Monačané** (17%), **Italové** (17%); nejvíce obyvatel se hlásí ke **katolické církvi** (90%); bydliště mnoha slavných osobností (daňový ráj a luxus)
  - stát je spojen měnovou, hospodářskou a celní unií s Francií (a de facto i s EU) **neplatí se téměř žádné přímé daně** (platí se však daň z příjmu u vybraných právnických osob), platí se DPH (19,5%)
  - stát má dále příjmy ze státních monopolů (telefon, pošta, vydávání známek)
  - v průmyslovém sektoru je rozvinutá výroba léčiv a kosmetiky
  - **velmi rozvinutý je sektor služeb** (bankovníctví a pojišťovnictví), velmi významný je **cestovní ruch** – přímořské lázně, památky města, velká cena F1 atd.

Andorra

- **rozloha** 467,3 km², 84 tis. **obyvatel** (k roku 2009)
- **knížectví, kondominium** – o vládu nad Andorrou se dělí současně španělský biskup ze Seo de Urgel a francouzský prezident, kteří se zde oba titulují jako knížata (spoluknížata)
- **hlavní město** Andorra la Vella (23 tis. obyvatel)
- **VŠEOBECNĚ UZNÁVÁNA ZA ZCELA NEZÁVISLÝ STÁT!!!**
- **jediným oficiálním jazykem je katalánština**, francouzština (spolu se španělštinou) je však běžně užívaným kulturním jazykem
- **závislost na Francii**
  - kondominium (společné panství) od konce 13. století, kdy se biskup se Seo de Urgell o vládu dělil s francouzskými knížaty (později přešlo na francouzské panovníky a následně prezidenta)
  - jejich role je především reprezentativní
  - Ústava Andorry z roku 1993 jasně vymezuje nezávislost na Francii i Španělsku, zároveň však byla podepsána trojstranná smlouva o velmi úzké spolupráci obou zemí s Andorrou
  - stát má svůj parlament (Generální rada, 28 členů) a vládu
  - stát nemá armádu, vojenským náčelníkem je francouzský prezident, o obranu země se starají armády Francie a Španělska
  - vojenský zásah na obranu nebo „obranu“ Andory je možný jen s jejím souhlasem
- **FG charakteristika**
  - **hornatý stát** v Pyrenejích s nadmořskou výškou až téměř 3 000 m n. m (nejníže položené místo 840 m n. m), chladné podnebí
- **SE charakteristika**
  - nejvíce obyvatel tvoří **Španělé** (43%), **Andořané** (33%), **Portugalci** (11%), **Francouzi** (7%)
  - nejvíce obyvatel se hlásí ke **katolické církvi** (86 %)
  - stát je součástí celní unie EU (byť není jejím členem), platí měnou EURO
  - **extrémně nízké daňové zatížení** (daň z příjmu 5%, DPH jen 4,5%)
  - velmi malá průmyslová produkce (textilní průmysl), v zemědělství je hlavním odvětvím chov ovcí a pěstování tabáku
  - největší příjmy má stát z **cestovního ruchu** – střediska zimních sportů, nákupy s nízkou daní

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE – INDICKÝ OCEÁN

Réunion

- **rozloha** 2 512 km², 820 tis. **obyvatel** (k roku 2012)

- ostrov - zámořský departement Francie => **integrální součást Francie**, tedy i EU (viz rozdělení francouzských departementů)
- protože jde o plnohodnotný departement, **není ostrov oficiálně řazen mezi závislá území**
- Francie ostrov zabrala v roce 1638 spolu s ostatními ostrovy v oblasti, ty však ztratila po Napoleonských válkách
- francouzština je **úředním jazykem**, hovoří se ovšem i místním nářečím vzniklou směsicí francouzštiny a malgaštiny
- hornatý povrch v tropickém klimatickém pásu, nejvyšší vrchol (Piton de Neiges) má 3 069 m n. m
- obyvatelstvo je tvořeno směsicí potomků afrických otroků a francouzských kolonizátorů
- hlavním střediskem je **St. Denis** (133 tis. obyvatel)
- hospodářství
  - ostrov je závislý především na pěstování **cukrové třtiny**, pěstuje se i vanilka, tabák nebo některé druhy tropického ovoce (banány), z lokálního hlediska je významný i rybolov
  - průmysl se zaměřuje na zpracování produktů z cukrové třtiny (rum)
  - významné příjmy má ostrov z **cestovního ruchu** (wildlife turistika)

Mayotte

- **rozloha** 374 km², 210 tis. **obyvatel**
- souostroví - zámořský departement Francie => **integrální součást Francie**, tedy i EU (viz rozdělení francouzských departementů)
- protože jde o plnohodnotný departement, **není souostroví oficiálně řazeno mezi závislá území**
- součástí Francie je od roku 1841, v letech 1974 a 1976 opakovaně v referendu odmítl nezávislost
- svou roli v tom mj. sehrálo i to, že na ostrov si dělají nárok **Komory** – dnes nezávislý stát, ke kterému Mayotte dříve patřil
- nárok Komor v roce 2011 podpořila i Rada bezpečnosti OSN, Francie však toto rozhodnutí jako její stálý člen vetovala
- souostroví je vulkanického původu, skalnaté pobřeží, laguny
- tropický klimatický pás, centrální část největšího ostrova je relativně hornatá, avšak v nižších nadmořských výškách (kolem 600 m n. m.)
- drtivou většinu obyvatel tvoří Komořané – směsice Arabů a Malgašů (původní obyvatelé ostrova Madagaskar a okolí)
- hlavním centrem je Mamoudzou (57 tis. obyvatel)
- **hospodářství**
  - **zemědělství** – vanilka, kopa, parfémové esence, rybolov
  - **průmysl** – zpracování zemědělských produktů (humři, krevety)
  - wildlife turistika

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE – ANTARKTICKÁ A JIŽNÍ ÚZEMÍ

Francouzská jižní a Antarktická území

- zámořské teritorium Francie (viz dělení francouzských kolonií), přidružené území EU
- celková rozloha tohoto území činí 7 667 km² (bez Adéliny země), celkově na nich trvale žije asi 140 obyvatel (?)
- tvořen pěti distrikty
  - ✓ **ostrov Svatý Pavel a Amsterodam**
  - ✓ **Crozetovy ostrovy**
  - ✓ **Kerguelonovy ostrovy**
  - ✓ **Roztroušené ostrovy (Les îles Éparses de l'océan Indien)**
  - ✓ **Adéliná země** – trvale zaledněné území v Antarktidě
- území spravuje prefekt, který však sídlí na ostrově Réunion
- **ostrov Svatý Pavel a Amsterodam**
  - ✓ rozloha 66 km²
  - ✓ ostrovy subtropického (!) a mírného klimatického pásu, vzdálené od sebe asi 80 km
  - ✓ teploty během roku mají malé výkyvy (roční průměr asi 14°C)
- **ostrov Svatý Pavel**
  - ✓ rozloha 8,4 km²
  - ✓ sopečného původu
  - ✓ není trvale obydlen
- **ostrov Nový Amsterodam**
  - ✓ rozloha 55 km²
  - ✓ sopečného původu

- ✓ není trvale obydlen
- **Crozetovy ostrovy**
  - ✓ celková rozloha 352 km²
  - ✓ neobydlené území šesti malých ostrovů (Prasečí ostrov, Ostrov tučňáků, Ostrovy apoštolů, Náš ostrov, Východní ostrov) jihovýchodně od jižního pobřeží Afriky
  - ✓ vulkanické ostrovy mírného klimatického pásu pojmenované po prvním důstojníkovi posádky, jež ostrovy objevila
  - ✓ průměrná roční teplota kolem 7°C
  - ✓ sídlí na nich trvale obsazená vědecká stanice
  - ✓ fauna je tvořena především tučňáky (asi 4 miliony), albatrosem nebo lachtany
- **Kerguelonovy ostrovy**
  - ✓ celková rozloha 7 215 km² (největší z těchto území)
  - ✓ pojmenovány podle svého objevitele (18. století)
  - ✓ asi 300 neobydlených ostrovů s dominantním ostrovem **Grande Terre** (6 675 km²)
    - třebaže má ostrov zeměpisnou šířku asi 49° j. š., leží již v polárním klimatickém pásu a v jeho západní části je možné najít **Cookův ledovec**
- **Roztroušené ostrovy**
  - ✓ skupina pěti korálových ostrovů roztroušených kolem ostrova Madagaskar
    - Bassas da India, Europa, Blahoslavené ostrovy, Juan da Nova, Tromelin
  - ✓ celková rozloha 38,6 km², včetně mořského pobřeží (výlučná ekonomická zóna – do 200 námořních mil od břehu) však jejich plocha činí více než 640 tis. km²
  - ✓ ostrovy nejsou trvale obydleny, mají nízkou nadmořskou výšku
    - tropické podnebí
- **Adéliná země**
  - přibližná rozloha 432 tis. km²
  - území v Antarktické pevnině jižně od Austrálie, které si Francie nárokuje
  - podle Smlouvy o Antarktidě z roku 1961 jsou od 60° j. š. územní nároky všech zemí „zmrazeny“ a Antarktida je neutrálním územím
  - Francie na svých právech vůči tomuto území i nadále trvá, avšak vzhledem k výše zmíněné smlouvě je v praxi neuplatňuje, má však na tomto území svou vědeckou stanici
  - podnebí i fauna typicky Antarktická

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE – KARIBIK

GUADELOUPE

- přibližná rozloha 1 628 km²
- zámořský departement Francie => **integrální součást Francie**
- jde o „dvojostrov“ v Malých Antilách (součást tzv. Závětrných ostrovů)
- cca. 400 tis. obyvatel
- hlavní centrum **Basse – Terre** (11 tis. obyvatel)
- **fyzická charakteristika**
  - ✓ západní část ostrova je vyplněna pohořím vulkanického původu (až téměř 1 500 m n. m), východní je tvořen mírně zvlněnou nížinou
  - ✓ leží v tropickém klimatickém pásu – nebezpečí hurikánů
- **socioekonomická charakteristika**
  - ✓ většinu obyvatel tvoří černoši nebo mulati, žijí zde však i přistěhovalci z jiných území (např. Indové tvoří 11% populace, Arabové 3%)
  - ✓ krom francouzštiny se používá i antilská kreolština (domorodý jazyk)
  - ✓ hlavními zemědělskými plodinami jsou cukrová třtina nebo kakao a další tropické plodiny (banány)
  - ✓ nejvýznamnějším vývozním artiklem jsou kakaové boby a rum

MARTINIQUE

- přibližná rozloha 1 128 km²
- zámořský departement Francie => **integrální součást Francie**
- je rovněž součástí Malých Antil (mezi ostrovy Dominika a sv. Lucie – nezávislé státy)
- necelých 400 tis. obyvatel

- hlavní centrum **Fort de France** (85 tis. obyvatel)
- **fyzická charakteristika**
  - vulkanický ostrov
  - severní část je hornatá – sopka Mont Pelée (1397 m n. m)
  - leží v tropickém vlhkém klimatickém pásu, pasátová oblast, nebezpečí hurikánů
- **socioekonomická charakteristika**
  - většinu obyvatel tvoří černoši nebo mulati, vysoká míra nezaměstnanosti (okolo 30%)
  - hlavními zemědělskými plodinami jsou cukrová třtina, banány a další tropické plodiny
  - velkým zdrojem příjmů pro ekonomiku je cestovní ruch, který překonává příjmy ze zemědělství a zemědělských produktů (rum)

SV. BARTOLOMĚJ

- přibližná rozloha 25 km², asi 9 100 obyvatel
- v letech 1784 – 1878 patřil Švédsku
- dnes je zámořským společenstvím Francie (viz dělení francouzských kolonií) poté, co roku 2012 přestal být integrální součástí EU
- součástí Malých Antil a Závětrných ostrovů (jeden ze severních ostrovů), tropický klimatický pás
- hlavní centrum **Gustavia** (2 300 obyvatel)
- příjmy z cestovního ruchu

SVATÝ MARTIN

- přibližná rozloha 93 km², asi 75 tis. obyvatel
- ostrov je už od 17. století rozdělen na severní část patřící Francii a jižní část patřící Nizozemí (spory o těžbu soli)
- severní část je zámořským společenstvím Francie
- součástí Malých Antil a Závětrných ostrovů (jeden ze severních ostrovů), tropický klimatický pás
- hlavním centrem severní části je **Marigot** (5 700 obyvatel)
- příjmy z cestovního ruchu

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE – JIŽNÍ AMERIKA

FRANCOUZSKÁ GUYANA

- rozloha 83 846 km²
- necelých 250 tis. obyvatel
- je zámořským departmentem Francie => integrální součást Francie
- hlavní centrum **Cayenne** (55 tis. obyvatel)
- **fyzická charakteristika**
  - nížinatý povrch, vlhké tropické podnebí => 80% území pokrývá tropický deštný les
- **socioekonomická charakteristika**
  - pouze 5% rozlohy je obydleno, převažující populací jsou mulati
  - francouzská kolonie od 16. století (později spory s Brity, Portugalci a Nizozemci), v 19. století trestanecká kolonie (Alfred Dreyfus)
  - obyvatelé se snaží o rozšiřování autonomie, neusilují však o nezávislý stát
  - hlavními plodinami jsou káva, banány, cukrová třtina a další tropické plodiny
  - země se stále častěji stává cílem ekoturistů
  - nachází se zde i kosmodrom Evropského centra kosmických letů (výhodné podmínky pro start raket)

ZÁVISLÁ ÚZEMÍ FRANCIE – TICHÝ OCEÁN

WALLIS A FUTUNA

- rozloha 264 km²
- 13 tis. obyvatel
- skupina tří vulkanických ostrovů v Mikronésii poblíž Americké Samoa
- zámořské společenství Francie
- pěstování kokosu, pepře, kaka
- velká závislost na dotacích z Francie (bez nerostných surovin)

FRANCOUZSKÁ POLYNÉSIE

- rozloha 4 167 km²
- 270 tis. obyvatel
- skupina 118 větších ostrovů rozkládající se na ploše přibližně stejně velké jako Evropa

- zámořské společenství Francie
- hlavním centrem je Papeete (130 tis. obyvatel, ostrov Tahiti)
- dělí se na 5 skupin ostrovů
  - ✓ **Návětrné ostrovy**
  - ✓ **Závětrné ostrovy**
  - ✓ **Tuamotu**
  - ✓ **Markézy**
  - ✓ **Jižní souostroví**
- **fyzická charakteristika**
  - ✓ jedná se o korálové ostrovy (např. Tuamotu) nebo ostrovy vulkanického původu (např. Markézy nebo Jižní souostroví)
  - ✓ tropický klimatický pás
- **socioekonomická charakteristika**
  - ✓ více než 2/3 celkového počtu obyvatel žije na ostrově Tahiti
  - ✓ v populaci převažují Polynésané
  - ✓ velké příjmy z cestovního ruchu a prodeje perel

NOVÁ KALEDONIE

- rozloha 18 580 km²
- 250 tis. obyvatel
- melanéský ostrov asi 1 200 km východně od australského pobřeží
- společenství „sui generis“ (svého druhu)
- korálové útesy, hornatý povrch
- velké příjmy z těžby niklu a turismu

CLIPPERTONŮV OSTROV

- rozloha 7 km²
- neobydlený ostrov (atol) asi 1300 km od Mexického pobřeží
- je spravován přímo prezidentem Francie

SAINT PIERRE A MIQUELON

- rozloha 242 km²
- asi 6 300 obyvatel
- zámořské společenství Francie
- skupina ostrovů u východního pobřeží Francie poblíž Newfoundlandu
- rozhraní mírného a subarktického klimatického pásu

OSTATNÍ FRANKOFONNÍ ÚZEMÍ

DEFINICE POJMU

- **jde o:**
  - ✓ samostatné státy, převážně frankofonní (především bývalé kolonie)
  - ✓ státy s frankofonní částí území (obyvatelstva)

FRANKOFONNÍ STÁTY V EVROPĚ

- **převážně frankofonní státy**
  - ✓ Francie – viz minulý semestr ☺
  - ✓ Monako – viz Závislá území Francie
- **státy frankofonní částí území (obyvatelstvem)**
  - ✓ Belgie
  - ✓ Švýcarsko
  - ✓ Andorra – viz Závislá území Francie
  - ✓ Lucembursko
  - ✓ státy s menšími „frankofonními regiony“ – např. Itálie (Valle d’Aosta), Velké Británie (Normanské ostrovy), Rumunsko nebo Moldávie

FRANKOFONNÍ STÁTY V EVROPĚ

- **převážně frankofonní státy**
  - ✓ Francie – viz minulý semestr ☺
  - ✓ Monako – viz Závislá území Francie

- **státy frankofonní částí území (obyvatelstvem)**

- ✓ Belgie
- ✓ Švýcarsko
- ✓ Andorra – viz Závislá území Francie
- ✓ Lucembursko
- ✓ státy s menšími „frankofonními regiony“ – např. Itálie (Valle d’Aosta), Velké Británie (Normanské ostrovy), Rumunsko nebo Moldávie

FRANKOFONNÍ STÁTY V EVROPE

Belgie

- **rozloha** 30 258 km², asi 11 mil. **obyvatel**
- **království, federace** (Vlámsko, Valonsko a Brusel)
- **hlavní město** Brusel (1,2 mil. obyvatel s aglomerací)u)
- v minulosti se o toto území střetávali především Francouzi a Nizozemci => národnostně **velmi pestrý stát**, nejpočetnějšími jsou:
  - ✓ **Vlámové** – 58%, obývají severní část státu (Vlámsko, Flandry), hovoří Vlámsky (dialekt Nizozemštiny???)
  - ✓ **Valoni** – 31%, obývají jižní část státu, hovoří Francouzsky (na východě Valonska i Německy), tvoří výraznou většinu i v Bruselu (80%)
- **úřední jazyky:** nizozemština, francouzština, němčina
- **geografická charakteristika Valonska**
  - ✓ 16 844 km² (více než polovina rozlohy státu), 3,5 mil. obyvatel (necelá 1/3 obyvatel státu)
  - ✓ na rozdíl od nížinatého severu jde o poněkud hornatější oblast – **Ardeny** (Signal de Botrange - 692 m/m)
  - ✓ nejvýznamnější řekou Máza (Meuse)
  - ✓ při hranici s Německem žije významná komunita hovořící německy, část obyvatel krom francouzštiny hovoří valonsky (francouzský dialekt???)
  - ✓ hlavním městem je Namur (Nameur) – asi 100 tis. obyvatel, další známá města jsou Charleroi nebo Lutych (Liège)
  - ✓ jde o ekonomicky méně vyspělou část Belgie – tradice těžby černého uhlí, hutnictví a strojírenství
- **separatistické tendence**
  - ✓ objevují po mnoho desetiletí hlavně ze strany bohatého Vlámska, které nechce dotovat chudší Valonsko
  - ✓ tendence v posledních letech výrazně zesílily (vlámští separatisté od roku 2014 ve vládě)
  - ✓ existují teorie, že by se Belgie mohla do roku 2025 poklidnou cestou rozdělit
  - ✓ tuto úvahu pak doprovází domněnka, že Valonsko by nezůstalo samostatné, ale mohlo by se dobrovolně stát součástí Francie (francouzští nacionalisté)

Švýcarsko

- oficiálně **Helvétská konfederace**
- **rozloha:** 41 285 km²
- **počet obyvatel:** cca. 8 milionů
- republika, konfederace (ve skutečnosti federace), 26 kantonů (z toho 6 „polokantonů“) - velmi samostatné
- **hlavní město:** Bern (350 tis. obyvatel)
- neutrální stát, není člen EU ani NATO, do roku 2002 nebyl členem OSN
- vzhledem k jazykové různorodosti jednotlivých kantonů, jsou ve Švýcarsku **4 oficiální jazyky:**
  - ✓ **němčina** – hovoří cca. 64% obyvatel
  - ✓ **francouzština** – hovoří cca. 19% obyvatel
  - ✓ **italština** - hovoří cca. 8 % obyvatel
  - ✓ **rétorománština** – jazyk vzniklý z latiny, hovoří necelé 1% obyvatel
- **geografická charakteristika frankofonních kantonů**
  - ✓ oblast tzv. Romandie (la Suisse Romande) – západní část Švýcarska (především kantony Ženeva, Vaud, Jura, Neuchâtel)
  - ✓ rozloha asi 9 500 km², 1,9 mil. obyvatel (asi ¼ rozlohy i obyvatel Švýcarska)
  - ✓ hornatý reliéf
    - **Jura** (Švýcarský Jura, Massif du Jura)
    - **Alpy** – např. Bernské, Penninské
  - ✓ velká jezera

- **Ženevské jezero**
- **Neuchâtelské jezero**
- ✓ frankofonní populace se snaží udržet svou identitu – televizní stanice TVS (Télévision Suisse Romande), profesionální cyklistický závod **Tour de Romandie**
- ✓ **nejvýznamnější města:** Ženeva (195 tis. ob.), Lausanne (132 tis. ob.)

Lucembursko

- **rozloha** 2 586 km², 520 tis. **obyvatel** (2011)
- konstituční monarchie (velkovévodství)
- **hlavní město** Lucemburk (asi 100 tis. obyvatel)
- **členství v mezinárodních organizacích:** OSN, OBSE, NATO, EU, OECD
- **FG charakteristika**
  - většinu území pokrývají **Ardeny**, severní část země tvořena náhorní rovinou rozdělenou řekami na údolí (nadmořská výška cca. 600 m/m), jižní část tvoří pánve a pahorkatiny s úrodnou půdou a ložisky železné rudy
  - nejvýznamnější řekou **Mosela**
  - mírný klimatický pás přímořského typu
  - **obyvatelstvo**
    - **pestré národnostní složení** – Lucemburčané (63%), Portugalci (13%), menšiny Francouzů, Němců, Italů atd.
    - v náboženském složení dominují katolíci (87%)
    - oficiálními jazyky **lucemburština** (směs němčiny a francouzštiny), **francouzština**, **němčina**
  - **hospodářství**
    - velmi vyspělý stát, vysoká životní úroveň, často se udává jako stát s **nejvyšším HDP/obyvatele na světě** (s výjimkou vyspělých městských států) 79 600 USD/obyvatele
    - **zemědělství** – významné je pěstování **vinné révy**
    - **průmysl** – v minulosti významná těžba železné rudy, dnes na ústupu => **hutní průmysl**
    - **služby** - sídlo mezinárodních institucí, významné centrum světového obchodu a především bankovníctví
  - **„frankofonnost“ státu**
    - francouzština se využívá ve státních institucích, v politické oblasti nebo vyšších stupních školství
    - jako hlavní jazyk ji však používá jen asi 12,5 % obyvatel (méně než lucemburštinu a portugalštinu)
    - lucemburština (původně považována jen za místní dialekt) je sice řazena mezi germánské jazyky, vychází však z pofrancouzštělé podoby moselské němčiny

Itálie

- **„frankofonnost“ státu**
  - ✓ jde pouze o území **Valle d'Aosta** (Vallée d'Aoste) na severozápadě státu při hranici se Švýcarskem a Francií
  - ✓ je to nejmenší z dvaceti italských regionů
    - rozloha 3 263 km², asi 125 tis. obyvatel
    - jde o alpské údolí pojmenované podle hlavního města regionu
    - úředním jazykem je v této oblasti i francouzština
    - má v rámci Itálie od roku 1945 autonomii – má svou vlastní vládu
    - velkou většinu obyvatel však tvoří Italové, francouzské obyvatelstvo se postupně vystěhovalo buď do Francie nebo do Švýcarska

Velká Británie

- **„frankofonnost“ státu**
  - ✓ jde o **britskou část tzv. Normanských ostrovů** (cca. 14 větších ostrovů)
  - ✓ poté co se ve středověku (1204) stala pevninská Normandie součástí Francie, zůstala většina Normanských ostrovů v držení Velké Británie
  - ✓ celková rozloha 198 km², asi 160 tis. obyvatel.
  - ✓ normanskými nářečnými francouzštinou hovoří asi 2% obyvatel, uchovávají se však v podobě zeměpisných jmen

Rumunsko

- **„frankofonnost“ státu**

- ✓ vzhledem k vzájemným historickým vlivům a příbuznosti jazyků je Rumunsko dokonce plnoprávným členem OIF (2006 summit OIF)
- ✓ dobré vztahy mezi zeměmi – Rumunsko (La Roumanie) označováno Francouzi za „balkánskou sestřičku“ a Bukurešť za „malou Paříž“
- ✓ francouzština je kulturním jazykem, hojně se vyučuje ve školách, asi 4 miliony Rumunů hovoří aktivně francouzsky (asi 25% populace)
- ✓ problémem vzájemných vztahů Francie a Rumunska je imigrantská politika – přijímání rumunských migrantů ve Francii

Moldavsko

- „frankofonnost“ státu
  - ✓ území (tzv. Besarábie) bylo v minulosti střídavě součástí Rumunska a Ruska (případně SSSR)
  - ✓ frankofonnost území je dána jejím (někdy nedobrovolným) sepětím s Rumunskem
  - ✓ stejně jako Rumunsko je plnoprávným členem OIF
  - ✓ frankofonnost bývá chápána i jako znak příklonu státu k Evropě a odklonu od Ruska

FRANKOFONNÍ STÁTY V AFRICE

- bývalé francouzské kolonie
  - ✓ **bývalá Francouzská západní Afrika**
  - ✓ **bývalá Francouzská rovníková Afrika**
  - ✓ **další bývalé francouzské kolonie v Africe** – např. Alžír, Tunisko, Džibuti, Madagaskar, Kamerun, Togo, Benin, Komory, Mauricius, Seychely apod.

Bývalá Francouzská západní Afrika

- šlo o seskupení osmi kolonií (1895 – 1958), na jejichž území se dnes nachází tyto samostatné státy
  - ✓ Mauretánie, Mali, Senegal, Guinea, Pobřeží Slonoviny, Burkina Faso, Benin a Niger
  - ✓ jde většinou o pouštní státy v oblasti **Sahary a Sahelu** – místa rozrůstání pouště (desertifikace)
  - ✓ nezávislost získaly tyto státy v roce 1960, krom Mauretánie zůstala francouzština ve všech z nich (často jediným) úředním jazykem
  - ✓ převažujícím náboženstvím je islám
  - ✓ jsou to chudé země doposud výrazně navázané na Francii (obchodně apod.)
  - ✓ jde o prezidentské či poloprezidentské republiky (výrazný podíl prezidenta na úkor parlamentu)
  - ✓ politická zřízení těchto zemí jsou velmi nestabilní – časté vzájemné konflikty, občanské války, vojenské a polovojenské diktatury apod.

Bývalá Francouzská rovníková Afrika

- území koloniální panství zahrnující dnešní Čad, Středoafričskou republiku, Gabon, Kongo, malá část Konžské demokratické republiky a většina Kamerunu (po první světové válce)
- nezávislost získaly v letech 1958 – 1960
- jde o chudé země, které se nachází buď v pouštních podmínkách (např. Čad) nebo v podmínkách tropického deštného lesa (Kongo)
- ve všech těchto zemích je francouzština úředním jazykem (někdy jediným)
- v regionu se mísí křesťanství a islám
  - politická zřízení těchto zemí jsou velmi nestabilní – časté vzájemné konflikty, občanské války, vojenské a polovojenské diktatury apod.
  - jde o prezidentské (prezident má ve státě rozhodující moc – tendence k autoritářským režimům?)
  - Francie na tomto území poměrně často vojensky zasahovala do vnitropolitických záležitostí už nezávislých států – např. Čad (1975), Mali (2013) nebo dnešní Středoafričská republika (celkem 7x, např. 1979, 2013 - 2016)

Ostatní frankofonní státy

- **Alžírsko**
  - ✓ rozloha: 2 381 741 km² (11. největší stát světa, největší stát Afriky, asi 8 x větší než Francie)
  - ✓ více než 40 milionů obyvatel (necelé 2/3 obyvatel Francie)
  - ✓ povrch pokrývá z velké části Sahara (80% území státu bez vegetace), na severu pohoří Velký a Malý Atlas => příznivé podmínky pouze při mořském pobřeží (mj. i pro cestovní ruch)
  - ✓ převažujícím náboženstvím je islám
  - ✓ hlavním zdrojem příjmů je těžba ropy a zemního plynu
  - ✓ od raného novověku součást Osmanské říše (Turecko)

- ✓ francouzskou kolonií se pak stalo roku 1847 po předchozí francouzské invazi a válce s Turky
- ✓ v roce 1954 začíná občanská válka za nezávislost území
- ✓ tu Alžírsko získalo po krvavých bojích v roce 1962, frankofonní populace byla nucena odejít
- ✓ frankofonní populace, tzv. pied – noirs, tvoří nyní jen asi 1% populace
- ✓ Většinu obyvatelstva tak tvoří Arabové a Berberi
- ✓ francouzština dnes není úředním jazykem, přesto se jí (zejména ve městech) běžně používá a hovorová arabština je jí silně ovlivněna => **stát lze i nadále považovat za frankofonní zemi**

• Tunisko

- ✓ povrch pokrývají především pouště a hory => příznivé podmínky jen při mořském pobřeží
- ✓ původně nezávislé území, pod francouzský protektorát se dostalo až na konci 19.století
- ✓ samostatné se stalo roku 1956
- ✓ francouzština sice není úředním jazykem, je však kulturním
  - používá se v obchodním styku, učí se povinně na školách, vyučuje se jím na univerzitách
  - ve zdejší arabštině je mnoho slov francouzského původu
- ✓ v národnostním složení převažující míšenci Arabů a Berberů, obyvatel evropského původu je nyní naprosté minimum
- ✓ v zemi převládá islám, přesto až do období tzv. „arabského jara“ vystupoval stát navenek velmi umírněně a tolerantně
- ✓ zásadním zdrojem příjmů je krom těžby ropy i cestovní ruch => teroristický útok IS na plážích v Sousse (Súse)

• Kamerun

- ✓ až do první světové války kolonie Německa, po jeho porážce byl jako mandátní území Společnosti národů rozdělen na Britský a Francouzský Kamerun (většina území)
- ✓ samostatný jednotný stát vznikl v roce 1960
- ✓ francouzština a angličtina jsou úřední jazyky, Francie je hlavním spojencem státu (např. obrana), obchodními partnery téměř výhradně frankofonní státy
- ✓ západní (dříve) britská část usiluje o připojení k sousední Nigérii
- ✓ hlavní příjmy jsou z těžby ropy (Guinejský záliv)

• Togo

- ✓ až do první světové války kolonie Německa, po jeho porážce byl jako mandátní území Společnosti národů rozdělen na Britské a Francouzské Togo (většina území)
- ✓ existují spekulace, že toto území bylo v roce 1918 takto nabídnuto čerstvě vzniklému Československu
- ✓ samostatné od roku 1960, britská část připojena je Ghaně
- ✓ jediným úředním jazykem je francouzština

• Benin

- ✓ Francie se tohoto území zmocnila násilím roku 1900
- ✓ území bylo označováno jako Dahome
- ✓ nezávislost pak získalo v roce 1958
- ✓ jediným úředním jazykem je francouzština, Francie jedním z největších obchodních partnerů

• Madagaskar

- ✓ 4. největší ostrov světa (o něco větší než Francie)
- ✓ díky svému geologickému vývoji je proslulý unikátní florou a faunou
- ✓ francouzskou kolonií se stal na konci 19. století, nezávislost získal v roce 1960
- ✓ francouzština sice není oficiálním jazykem, její rozšíření je ale velké a je možné s ní všude komunikovat
- ✓ Francie je jednoznačně nejvýznamnějším obchodním partnerem

• Komory

- ✓ islámská federace tří ostrovů poblíž Madagaskaru
- ✓ francouzskými koloniemi se staly v roce 1908, nezávislost pak získaly v roce 1975
- ✓ ke svému území si nárokují i ostrov Mayotte, který se však v referendu rozhodl zůstat francouzskou kolonií
- ✓ francouzština zůstala vedle arabštiny úředním jazykem, zároveň je i jazykem kulturním

FRANKOFONNÍ STÁTY V AMERICE

- především v oblastech bývalé „Nové Francie“
- **Kanada**
  - ✓ provincie Québec, částečně provincie Newfoundland a Labrador a New Brunswick

- ✓ hlavním městem **Québec**, největším **Montreal**
- ✓ v provincii **Québec** je **francouzština jediným oficiálním jazykem**
  - z více než osmimilionové populace je FJ mateřským jazykem pro asi 92% populace
  - **québecký separatismus**
    - snaha o odtržení provincie Québec a odtržení od Kanady a vytvoření samostatného státu
    - v současné době v útlumu, většina obyvatel se nyní přiklání spíše k rozsáhlé autonomii
    - separatistická Parti Québécois nyní v opozici

- **USA**

- silné zastoupení ve státech na severovýchodě (Maine)
- méně početné zastoupení v ostatních státech bývalé Nové Francie (Luisiana – New Orleans) a ve velkých městech
- **Maine**
- k frankofonní populaci se hlásí téměř ¼ obyvatelstva, pro cca. 5% je francouzština mateřským jazykem
- v některých obcích je frankofonní populace většinovou
- francouzština je kulturním jazykem

- **Haiti**

- stát v západní části stejnojmenného ostrova Velkých Antil
- extrémně chudý, často zmiňovaný jako nejchudší stát světa
- Země prošla nesmírně krutými diktátorskými režimy (např. François Duvalier – Papa Doc)
- oficiálními jazyky jsou francouzština a haitská kreolština
  - francouzština je vyučována ve školách, používá se v úředním styku, hovoří jí vyšší vrstvy obyvatel

- **Malé Antily**

- kromě současných francouzských kolonií žije frankofonní populace např. ve státech Grenada, Sv. Vincenc a Grenadiny nebo Trinidad a Tobago

FRANKOFONNÍ STÁTY V ASII

- oblastech bývalých kolonií v tzv. **Francouzské Indočíně**
  - ✓ Laos
  - ✓ Kambodža
  - ✓ Vietnam
- oblast **Blízkého východu**
  - ✓ Libanon
  - ✓ Sýrie

FRANKOFONNÍ STÁTY V OCEÁNIÍ

- Vanuatu